

עלון דברי חיים לפרשת כי תצא

למעלה גבוהה זו שהיא מביאה את בנה אהובה לפני בית דין כדי שישקלוהו, וכל זאת כיון שסר מן הדרך. אין ספק כי מדובר בניסיון נעלה ביותר ודרגה גבוהה מאד. אף על פי כן, כיון שהשורש היה 'גיורת מאונס', וכל יסוד שידוך זה היה באופן שלילי, לא בהכרח יועיל חינוך הבן לשנות את היסודות הפגומים שבו.

אזנים לתורה

"לֹא יִהְיֶה כָּלִי גֵבֶר עַל אִשָּׁה וְלֹא יִלְבֹּשׁ גֵּבֶר שְׂמֹלֶת אִשָּׁה כִּי תֹעֲבֹת ה' אֱלֹהֶיךָ כָּל עֲשֵׂה אֱלֹהִים" (כ"ב, ה')

ובמסכת נזיר נאמר: רבי אליעזר בן יעקב אומר: מנין שלא תצא אשה בכלי זיין למלחמה? תלמוד לומר 'לא יהיה כלי גבר על אשה' – וכתב רש"י וזה שמצינו ביעל אשת חבר הקיני שלא הרגתו לסיסרא בכלי זיין אלא כמו שנאמר 'ידה ליתד תשלחנה'.

יש לדקדק מדוע אצל אשה האיסור הוא 'לא יהיה כלי גבר', דדי בנטילת הכלי כדי לעבור בלאו, ואילו אצל האיש לא די שיקח הכלי בידו אלא צריך לבישה?

הלאו המוזכר בפסוק זה יסודו הוא שלא יבואו לידי עבירה וכמובא ברש"י, והנה, האיש אשר ילבש בגד אשה, עיקר התועלת המקולקלת שהוא משיג בזה הוא בכך שבהיותו לבוש כאשה הוא יכול להימצא ולהתראות כאשה בין הנשים ולצפות בהן באין מפריע, ובכך הוא ממלא תאוותו. אולם נטילת הכלי ביד אין לו בזה שום תועלת, ולכן לא נאסרה עליו רק לבישת הבגד על גופו ממש, שלא ייראה כאשה ויתראה בין הנשים.

אולם אצל האשה אין יצרה תוקפה להתראות בין האנשים ולצפות בהם, אלא אדרבה כל רצונה המקולקל הוא למשוך ולצוד לבם של האנשים שיתנו עיניהם בה. והנה, כל מעשה משונה אשר אינו מקובל אצל הנשים מושך את תשומת לבם של האנשים וגורם לכך שיתנו בה עיניהם, ולכן נאסר עליה לעשות מעשה איש, כי זהו דבר משונה הגורם לאנשים לתת עיניהם בה.

ומשום כך עצם נטילת כלי מלחמה בידה, אשר יעיד על עזות נפשה, כבר גורם לכך שהאנשים יתנו עיניהם בה, ועל כן די בכך כדי לעבור על לאו של "לא יהיה כלי גבר על אשה".

ודבר זה מדוקדק בדברי רש"י, שעל איסור "לא יהיה כלי גבר על אשה" כתב: "שתהא דומה לאיש כדי שתלך בין האנשים, שאין זו אלא לשם ניאוף", ואילו על איסור "ולא ילבש גבר שמלת אשה", כתב: "לילך ולישב בין הנשים". הרי שאצל האיש כתב שהולך לשבת בין הנשים, היינו שבפעם ישיבתו

"וְרֵאִיתָ בְּשִׁבְיָהּ אִשָּׁת יִפֹּת תֹּאֵר וְחִשְׁקָתָּ בָּהּ וְלִקַּחְתָּ לָךְ לְאִשָּׁה" (כ"א, י"א)

וברש"י: לא דיברה תורה אלא כנגד יצר הרע, שאם אין הקב"ה מתירה, ישאנה באיסור.

לשונו של רש"י "כנגד יצר הרע" צריכה ביאור, הרי התורה התירה יפת תואר כדי ליישב דעתו של היצר הרע, ואם כן אין זה 'כנגדו' אלא כרצונו?

עוד יש להבין דברי הגמ' במסכת סנהדרין (דף ק"ז): אמר חושי הארכי לדוד המלך: מדוע נשאת יפת תואר ושיצא ממנה אבשלום שמרד בדוד אביו? אמר לו: התורה התירה יפת תואר. אמר לו: לא דרשת סמוכין, דסמין ליה לפרשת יפת תואר 'כי יהיה לאיש בן סורר ומורה', כל הנושא יפת תואר – יש לו בן סורר ומורה". ובאמת יפלא: אם התורה התירה לשאת 'יפת תואר', מדוע יענש על כך, הלא הוא נשא אותה בהיתר?

מוכח מפרשה זו שבודאי אין התורה רוצה שיהיה לאדם רצון לשאת בת נכרית. אמנם ירדה התורה לסוף דעתו של אדם, כי בהיותו במלחמה יתכן שיגבר עליו יצרו, ולכן כדי לסייע לאדם להתגבר כנגד יצרו, התירה לו הדבר, כדי שעצם ההיתר הזה יקל עליו להתמודד עם יצרו בבחינת 'פת בסלוי'.

ביאור זה הוא על דרך שמובא בספרים לבאר את דברי חז"ל "כל הגדול מחבירו יצרו גדול ממנו", זאת משום שהרשע ברשעותו יש לו כביכול 'פת בסלוי' להרשיע עוד, לעומתו הצדיק אין לו סיוע והקלה של 'פת בסלוי', לכן המאבק מול יצרו קשה יותר.

לפיכך הדגישו חז"ל כי התורה לא דיבר אלא "כנגד יצר הרע", היינו רצונה של התורה הוא שהאדם יגבר על יצרו ולא ישא בת נכרית, ורק כדי להקל עליו את המאבק כנגד יצרו התירה לו 'יפת תואר'.

ומעתה מובנת טענתו של חושי הארכי כנגד דוד המלך על שלא דרש 'סמוכין', כי אז היה משכיל להבין מהו רצון התורה באמת.

דברי שאול

"כִּי יִהְיֶה לְאִישׁ בֶּן סוֹרֵר וּמוֹרֵה אִינּוֹ שִׁמְעַת בְּקוֹל אָבִיו וּבְקוֹל אִמּוֹ וַיִּסְרוּ אוֹתוֹ וְלֹא יִשְׁמַע אֲלֵיהֶם" (כ"א, י"ח)

וברש"י: אבל אם נשאה ואת אשת יפת תואר, סופו להיות שונאה שנאמר אחריו "כי תהיין לאיש", וסופו להוליד ממנה בן סורר ומורה, לכך נסמכו פרשיות הללו.

כתב על כך רבי זלמן סורוצקין זצ"ל: בא וראה איך הכל הולך אחר היסוד והשורש. הרי אותה 'יפת תואר', על כרחך שאחר שנתגיירה הפכה להיות לאשה כשרה ביותר, עד שהגיעה

ביניהן כאשר הן חושבות אותו לאחד מהן הוא משיג את תועלתו המקולקלת. אבל אצל האשה עיקר רצונה המקולקל הוא ההליכה בין האנשים, כאשר היא נושאת כלים המיוחדים לאיש ומכירים בה שהיא אשה, בכך גורמת שיתנו עיניהם בה. שמי ושם אבותי

”כִּי יִקְרָא קֶן צִפּוֹר לַפִּנִּיף בְּדֶרֶךְ בָּכָל עֵץ אוֹ עַל הָאָרֶץ אֲפֻרָּחִים אוֹ בִּיצִים וְהָאֵם רֹבֶצֶת עַל הָאֲפֻרָּחִים אוֹ עַל הַבִּיצִים לֹא תִקַּח הָאֵם עַל הַבָּנִים” (כ”ב, ו’)

התורה התירה לנו לקחת בעלי חיים לצרכינו, כי כן גזרה חכמתו יתברך שיש לנו רשות לצוד בעלי חיים ולהרגם לצרכי האדם. אבל נצטוונו כי כאשר נמצא אם רובצת על בנים, אזי אסורים אנו לקחתה, לפי שבאמת הציפור כאשר היא רואה את האדם, יש באפשרותה לברוח ולהינצל, ורק מפני רחמי האם על הבנים היא נשארת לרובץ על האפרוחים או על הביצים. לכן אומרת התורה לאדם: אל תשתמש ברחמנות של האם לשפוך את דמה, כי זה כבר יוצא מהגבול והגדר של ההיתר להרוג בעלי חיים לצורך האדם.

להשתמש עם רחמיו וטובו של הזולת, ולו גם יהיה זה בעל חיים, לרעתו, הרי זו השחתה שאין כמותה.

מדרשת הרב ליב גורביץ זצ”ל (הובא ב’שנים מקרא’)

”לֹא יָבֹא עֲמוּנִי וּמוֹאָבִי בְּקֶהֱלִי ה’ גַּם דֹּר עֲשִׁירִי לֹא יָבֹא לָהֶם בְּקֶהֱלִי ה’ עַד עוֹלָם” (כ”ג, ד’)

וברש”י: ”על דבר – על העצה שיעצו אתכם להחטיאכם”.

וקשה, מה הכריח את רש”י להוציא המקרא ממשמעותו הפשוטה שהסיבה היא ”על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים”, ולפרש שהסיבה היא על שהחטיאו אותם בזנות?

ועוד יש לדקדק בלשון הכתוב, מהו ”בדרך” בצאתכם ממצרים, די היה שיאמר ”בצאתכם ממצרים”?

אכן מלשון הכתוב משמע שעיקר הדגש הוא על שעמון ומואב לא הביאו להם הלחם והמים לדרך, והם עשו זאת בכוונה ובעורמה כדי להחטיאם בזנות. הללו ידעו כי אם יביאו להם לחם ומים על אם הדרך, הם לא יצטרכו להיכנס למדינה, וממילא הם לא יבואו לידי חטא. ומאידך, להביא את הנשים אליהן – אי אפשר, שאין זה דרכן של נשים לצאת החוצה עד כדי כך. מה עשו – לא הוציאו להם הלחם והמים לדרך, ועל ידי כך אילצו אותם להיכנס למדינתם, ועשו את נשיהם ובנותיהם מוכרי לחם ומים בבתיים, ועל ידי כן גרמו להם לחטוא בזנות.

תורת אהרן

”כִּי ה’ אֱלֹהֶיךָ מִתְהַלֵּךְ בְּקֶרֶב מַחֲנֶיךָ לְהַצִּילֶךָ וְלִתֵּת אִיִּבֶיךָ לְפָנֶיךָ וְהָיָה מַחֲנֶיךָ קָדוֹשׁ וְלֹא יֵרָאֶה בְּךָ עֲרוֹת דָּבָר וְשָׁב מֵאֲחֵרֶיךָ” (כ”ג, ט”ו)

מובא בספר חרדים (פ”א מצוה מ”א):

מדוע צריכה התורה להזהיר באזהרה מיוחדת לשמור על נקיות המקום בשדה המלחמה, הרי בכל מקום שבו יש תורה ותפילה צריך לשמור על נקיות, וכלל ישראל בכל מקום ובכל עת מהרהרים בתורה, ומדוע צריכים הם לאזהרה מיוחדת בשעת המלחמה?

אלא יש לומר, כי אולי היה מקום להקל על אנשי המלחמה ולא להטריחם לשמור על נקיות המקום, וזאת כשם שהתירו לאנשי המחנה בדיני נטילת ידיים, דמאי ועירוב. לפיכך הדגישה התורה כי אף בעת המלחמה הם מצווים ”והיה מחניך קדוש”.

ספר חרדים

סיפור השבוע

”וַיִּגְשֶׁה יַבְמָתוֹ אֵלָיו לְעֵינֵי הַזָּקֵנִים וְחָלְצָה נַעֲלֹ מֵעַל רַגְלֹו וַיִּרְקַח בְּפָנָיו וְעֵנָתָה וְאִמְרָה כִּכָּה יַעֲשֶׂה לְאִישׁ אֲשֶׁר לֹא יִבְנֶה אֶת בֵּית אָחִיו” (כ”ה, ט’)

כידוע, כל ענין היבום והחליצה הוא סוד, וכתבו המקובלים שיש ביבום תיקון לנשמת המת וגם על ידי החליצה ופרטיה.

בהיות רבי צבי רבינוביץ זצ”ל (בנו של רבי יצחק אלחנן מקובנה) יושב באחת משיבות הוועדה הרבנית (שהממשלה הצארית הצוררת את בני ישראל היתה קוראת לפרקים ’ועדה רבנית’ מגדולי הדור, לברר כמה ’ספיקות’ בנוגע לדת משה וישראל, ועל פי רוב היו חברי הוועדה צריכים להתגונן מהתנפלות צוררי ישראל, שהיו מחטטים בתלמוד למצוא איזה עוון ופשע נגד אומות העולם, בא אליו אחד מה’משכילים’, והציע לפניו, כאל יושב ראש הוועדה, לבטל את מצות החליצה, הואיל ולפי דעתו השפלה אין בה טעם וריח, והיא מבאישה את ריחנו בעיני העמים (ובפרט מצות הרקיקה של היבמה).

באותה שעה התקיימה בפטרבורג אסיפה רבתי של בחירי רופאי רוסיה. ענה לו רבי צבי, שהוא כיושב-ראש הוועדה הרבנית אינו יכול לעשות מאומה, ועליו לפנות אל יושב-ראש אסיפת הרופאים... המשכיל תמה ושאל: וכי מה ענין חליצה לחכמת הרפואה? ענה לו הרב צבי: עד שאתה משתדל לבטל את החליצה, כלך אצל הרופאים להשתדל לבטל את ה’מיתה’ וממילא לא יזדקקו יותר ל’חליצה’...

הפסיקו המשכיל ואמר: זה בלתי אפשרי. ענה לו הרב: גם זה בלתי אפשרי. חלקי התורה הם נצחיים כחוקי שמים וארץ, ומכיון שגם חכמת הרפואה אינה יכולה להסביר לנו סוד המוות להיכן הלכו החיים, הנה כי כן עלינו לשמור את חוקי התורה הקשורים בנשמת האדם ובחיי הנצח שלו לאחר פטירתו מן העולם.

ולא היה מענה בפי אותו משכיל, ויקם וילך לו.

שנים מקרא

שבת שלום!

יוצא לאור לזרע של קיימא לאריה יהודה בן אליהו

ורעייתו שיחיו!

לכל ענייני העלון נא לפנות במייל ל:

kosssover@gmail.com